

GENERÁLNE RIADITE STVO PRE VNÚTORNÉ POLITIKY
TEMATICKÁ SEKCIA B: ŠTRUKTURÁLNA A KOHÉZNA POLITIKA

REGIONÁLNY ROZVOJ

AKO MÔŽE REGIONÁLNA POLITIKA A POLITIKA SÚDRŽNOSTI RIEŠI DEMOGRAFICKÉ PROBLÉMY?

ZHRNUTIE

Zhrnutie

V tejto štúdii sa uvádza prehľad regionálnych demografických štruktúr a trendov v EÚ so zameraním na ich pravdepodobný vplyv na sociálno-hospodársku a územnú súdržnosť a úlohu politiky súdržnosti pri riešení demografickej zmeny. Podrobne sa v nej analyzuje, akým spôsobom a do akej miery sa prostredníctvom štrukturálnych fondov a európskej politiky súdržnosti v období rokov 2007 – 2013 riešila demografická zmena na regionálnej úrovni s cieľom vyvodit' užitočné ukazovatele toho, ako by sa mohla byt' innosť politiky súdržnosti už innejšia v nasledujúcom programovom období (2014 – 2020). Štúdia obsahuje prehľad literatúry a údajov o demografických a priestorových trendoch v regiónoch EÚ, ako aj hlavný vývoj politiky; prehľad programových dokumentov politiky súdržnosti na obdobie rokov 2007 – 2013; hĺbkovú analýzu desiatich regionálnych prípadových štúdií a osvedčených postupov a nakoniec horizontálny výklad hlavných zistení s cieľom vyvodit' závery a dospieť k odporúčaniam pre politiku na programové obdobie rokov 2014 – 2020.

Tento dokument si vyžiadal Výbor Európskeho parlamentu pre regionálny rozvoj.

AUTORI

Vedenie projektu: Manuela Samek Lodovici (IRS)

Operatívny koordinátor: Monica Patrizio (IRS)

IRS, Inštitút pre sociálny výskum (Miláno): Manuela Samek Lodovici, Claudio Calvaresi, Davide Barbieri, Sandra Naaf (Thuringia – Nemecko), Monica Patrizio, Flavia Pesce (Thuringia – Nemecko a Basilicata – Taliansko), Cristina Vasilescu (Centru – Rumunsko), Giulia Rossi (Basilicata – Taliansko), Gabriele Solazzi, Maria Letizia Tanturri.

CSIL, Centrum pre priemyselné štúdie (Miláno): Silvia Vignetti, Gelsomina Catalano (Lincolnshire – Spojené kráľovstvo), Julie Pellegrin, Davide Sartori (Castilla La Mancha – Španielsko), Emanuela Sirtori (Provincia Lutyško, Valónsky región – Belgicko, Malta).

PPMI, Inštitút verejnej politiky a manažmentu (Vilnius): Brozaitis Haroldas, Krystyna Iglicka (Loer Silesian – Poľsko), Lisa Hörnström (Östra Mellansverige – Švédsko), Repeckait Divil Žvalionyt (Litva).

ZODPOVEDNÁ ADMINISTRÁTORKA

Esther Kramer

Tematická sekcia B: Štrukturálna a kohézná politika

Európsky parlament, B-1047 Brusel

E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

REDAKČNÁ ASISTENTKA

Nóra Révész

JAZYKOVÉ VERZIE

Originál: EN.

Preklady: DE, FR.

O VYDAVATEĽOVI

Ak chcete kontaktovať tematickú sekciu alebo odoberať jej mesačný bulletin, píšete na: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Text bol dokončený v septembri 2013.

© Európska únia 2013.

Tento dokument je dostupný na internetovej stránke:

<http://www.europarl.europa.eu/studies>

VYHLÁSENIE O ODMIETNUTÍ ZODPOVEDNOSTI

Za názory vyjadrené v tomto dokumente nesie výhradnú zodpovednosť autor. Nemusia teda predstavovať oficiálne stanovisko Európskeho parlamentu.

Reprodukcia a preklad na nekomerčné účely sú povolené v prípade, že sa jasne uvedie zdroj, vydavateľ je o tom vopred informovaný a dostane kópiu textu.

ZHRNUTIE

V tejto štúdii sa uvádza prehľad regionálnych demografických trendov v EÚ a úloha politiky súdržnosti pri riešení demografickej zmeny s cieľom vyvodiť ukazovatele pre nasledujúce programové obdobie.

Hlavné demografické otázky

Pokles počtu obyvateľov a ich starnutie patria medzi trendy, ktoré predstavujú pre budúcnosť najväčšie výzvy, zatiaľ čo medzinárodná migrácia sa stala hlavným stimulom rastu populácie od 90. rokov 20. storočia s výnimkou niektorých východoeurópskych krajín, v prípade ktorých dosahuje istá migrácia záporné hodnoty. Medzi európskymi regiónmi však existujú veľké rozdiely z hľadiska demografických štruktúr, a to v závislosti od rôznych sociálno-hospodárskych faktorov. Demografické trendy majú tiež vplyv na priestorové podmienky EÚ, pričom okrajové a vidiecke oblasti, ako aj postindustriálne vidiecke a horské oblasti sú vystavené väčšiemu riziku vyúdenia.

Tieto demografické trendy majú dôležité sociálno-hospodárske a politické dôsledky, a to pre svoj vplyv na: produktivitu a rast; poskytovanie sociálnych a zdravotníckych služieb; populačnú nerovnováhu medzi mestami a vidiekom; nedostatok pracovníkov. Demografická zmena tak predstavuje ústrednú otázku, ktorá zahŕňa rôzne politické oblasti a úrovne zásahu vrátane: systémov sociálnej ochrany, politik zamestnanosti, vidieckeho a mestského plánovania, komunikácií a sociálnych infraštruktúr, politik zameraných na rodovú rovnosť a rodinu, vzdelávanie a odbornú prípravu, imigráciu a integráciu.

Demografická zmena stojí v súasnosti v popredí záujmu európskych, vnútroštátnych a regionálnych politik. Komisia podnietila diskusiu a vypracovala údaje, ukazovatele a správy; zdôraznila potrebu reforiem; prispôbila nariadenia o štrukturálnych fondoch a strategické usmernenia Spoločenstva s cieľom podporiť politiky na prispôbenie sa demografickej zmene. V rámci stratégie rastu – Európa 2020 sa riešia najmä demografické výzvy prostredníctvom väčšiny hlavných iniciatív. V roku 2011 schválil Európsky parlament uznesenie venované dôsledkom demografickej zmeny pre politiku súdržnosti na regionálnej úrovni. členské štáty revidujú svoje systémy daní a výhod s cieľom povzbudiť pracovníkov, aby zotrvali dlhšie na trhu práce, kým niektoré regióny zastávajú vedúce postavenie v oblasti strategického myslenia prostredníctvom opatrení na riešenie svojich osobitných demografických problémov.

Úloha politiky súdržnosti

Politika súdržnosti môže zohrávať dôležitú úlohu pri podporovaní regionálneho prispôbenia sa demografickej zmene a odvrátení rizika, že sa pre demografické trendy zväčšia rozdiely v rozvoji medzi regiónmi. Väčšina prioritných tém štrukturálnych fondov EFRR a ESF môže riešiť demografické riziká. Zväčšujúci sa význam demografických otázok sa odráža aj v ich stále význažnejšom postavení v rámci politiky súdržnosti v programových obdobiach rokov 2007 – 2013 a 2014 – 2020, hoci v horizontálnych zásadách sa pozornosť nesústreďuje priamo na demografickú zmenu.

Podľa našich odhadov sa v období rokov 2007 – 2013 venovalo spolu 61,1 miliardy EUR (19 % celkových prostriedkov EFRR, ESF a Kohézneho fondu pridelených členskými štátmi) na prioritné témy priamo alebo nepriamo zamerané na demografické problémy.

Desa územných prípadových štúdií, pričom každá sa zaoberá rôznymi demografickými a sociálno-hospodárskymi podmienkami, ukazuje zvyšujúce sa povedomie o demografickej zmene na miestnej úrovni a pozornosť, ktorá sa jej venuje:

- Opatrenia politiky súdržnosti sú nezriedka hlavnými opatreniami, ktoré riešia demografické zmeny na regionálnej a miestnej úrovni a často dopadajú vnútroštátne/regionálne stratégie.
- Pridaná hodnota politiky súdržnosti spočíva najmä v zabezpečení sociálnych infraštruktúr a obnove mestských a/alebo vidieckych oblastí pomocou opatrení EFRR a v presadzovaní zamestnanosti a začleňovaní starších ľudí, žien, mladých ľudí a migrantov prostredníctvom opatrení ESF. Územná spolupráca úinne podporovala inštitucionálne vzdelávanie v príslušnej oblasti.
- V niektorých prípadoch bol však potenciál zásahov politiky súdržnosti obmedzený, a to z dôvodu chýbajúcej komplexnej stratégie, ktorá by riešila demografické zmeny, a nedostatok informovanosti o potenciáli štrukturálnych fondov pri riešení demografickej zmeny. Opatrenia politiky súdržnosti majú skutočne potenciál využívať možnosti, ktoré prináša demografická zmena, prostredníctvom zvýšenia hodnoty staršej populácie, migrantov a žien ako ekonomických agentov a hnacej sily pre dopyt a dodávku technologickej inovácie, nových výrobkov a služieb.

Prvá diskusia o strategických prioritách pre obdobie rokov 2014 – 2020 svedčí o úmysle venovať väčšiu pozornosť demografickým zmenám a dôsledkom krízy. Predpokladá sa tiež väčšia integrácia a synergie medzi politikou súdržnosti a ostatnými štrukturálnymi fondmi, ako aj medzi týmito fondmi a vnútroštátnymi a regionálnymi stratégiami.

Politické dôsledky

V štúdií sa objavujú tieto hlavné politické dôsledky. Sú v súlade s ukazovateľmi uvedenými v uznesení Európskeho parlamentu z roku 2011 a s tým, že sa na ne už odkazuje v pozmenených návrhoch legislatívneho balíka formujúceho politiku súdržnosti na roky 2014 – 2020 a v prierezových cieľoch politiky spoločného strategického rámca.

Na zvýšenie účinnosti štrukturálnych fondov pri riešení demografickej zmeny v nasledujúcom programovom období by bolo potrebné:

- viac a konkrétnejšie sa zamerať na demografickú zmenu ako na prioritnú oblasť v rámci konečného nariadenia a šíriť usmernenia na podporu členských štátov a regiónov, skúmať potenciál, ktorý môžu mať štrukturálne fondy pri riešení demografickej zmeny pri príprave a vykonávaní dohôd o partnerstve a operačných programov;
- zabezpečiť lepšiu koordináciu a integráciu činností presadzovaných rôznymi štrukturálnymi fondmi a väčšiu pružnosť pri ich využívaní na zvýšenie komplementárnosti a súdržnosti;
- presadzovať aktívnejší prístup pri vytváraní politiky zameranej na demografickú zmenu a pri výmene osvedčených postupov a skúseností v záujme inštitucionálneho vzdelávania;
- presadzovať osobitné nástroje na monitorovanie a hodnotenie potenciálneho a skutočného vplyvu štrukturálnych fondov pri riešení demografickej zmeny prostredníctvom poskytovania usmernení a ďalší rozvoj príslušných demografických ukazovateľov, ktoré umožnia systémom monitorovania a hodnotenia zbierať a následne posúdiť podstatné kľúčové údaje;

- zabezpečiť poskytovanie technickej podpory riadiacim orgánom a miestnym zainteresovaným stranám v záujme vykonávania úinných politík, ktoré riešia demografickú zmenu, a to na vnútroštátnej aj regionálnej úrovni.

Vzhľadom na to, že Európsky parlament pôsobí ako spoluzákonodarca s Radou, zohráva dôležitú úlohu v týchto procesoch, pri presadzovaní toho, aby sa venovala väčšia pozornosť demografickým problémom, pri presadzovaní integrovaného politického prístupu v politikách EÚ vo všeobecnosti, ako aj konkrétne v politike súdržnosti, a aktívneho prístupu v tejto oblasti. Nadchádzajúce mesiace budú obzvlášť dôležité a Európsky parlament by mal monitorovať uplatňovanie uznesenia z roku 2011 a posilniť svoju úlohu dohľad, pokiaľ ide o úinnosť politiky súdržnosti pri riešení demografickej zmeny.